

Dkt. Robert Vannoy , Wafalme, Hotuba ya 15

© 2012, Dkt. Robert Vannoy , Dkt. Perry Phillips, Ted Hildebrandt

Yehoshafati, Yehoram , Israeli kutoka kwa Yehu hadi Hoshea

E. Yuda Chini ya Yehoshafati na Yehoram

1. Kutawazwa kwa Yehoshafati – 1 Wafalme 15:24

Hebu tuangalie Yuda chini ya Yehoshafati na Yehoram . Unasoma kuhusu kupanda cheo kwa Yehoshafati katika 1 Wafalme 15:24. Unasoma katika 1 Wafalme 15:24, “Asa alilala na baba zake , akazikwa pamoja nao katika mji wa Daudi baba yake. Na Yehoshafati mwanawe akatawala mahali pake.” Lakini unaona simulizi hilo likihamia kaskazini kwa hivyo husomi mengi kumhusu Yehoshafati; inabidi uende kwenye 1 Wafalme 22, mstari wa 41. Hapo unasoma Yehoshafati mwana wa Asa akawa mfalme wa Yuda katika mwaka wa nne wa Ahabu mfalme wa Israeli. Alikuwa na umri wa miaka 35 alipoanza kutawala, na akatawala huko Yerusalemu kwa miaka 25. Kwa hivyo kuanzia 1 Wafalme 22, mistari ya 41 hadi 50, una mjadala kuhusu Yehoshafati, na kama unavyoona, hakuna mengi yaliyosimuliwa katika Wafalme kuhusu Yehoshafati. Ni mistari michache tu.

Yehoshafati katika 2 Mambo ya Nyakati Kuna mengi zaidi yaliyosimuliwa kumhusu katika kitabu cha Mambo ya Nyakati. Unaangalia ulinganifu wa 2 Mambo ya Nyakati 17:1 hadi 20:37, na unaweza kuona kuna mengi zaidi yaliyosimuliwa kumhusu Yehoshafati katika Mambo ya Nyakati kuliko yaliyo katika Wafalme. Nadhani sababu ya hilo labda ni kwamba katika Wafalme msisitizo kwa wakati huu katika hali ya kaskazini na Omri na Ahabu, mlango wa ibada ya Baali, huduma ya Eliya, na aina hiyo ya kitu. Ikilinganishwa na kinachoendelea huko kaskazini, Yehoshafati hana umuhimu mkubwa. Kwa hivyo mwandishi wa Wafalme hatupi taarifa nyingi kumhusu Yehoshafati. Hata hivyo, Mambo ya Nyakati yanasimulia historia ya Yuda pekee.

Kumbuka katika Mambo ya Nyakati huna marejeleo mengi kuhusu Ufalme wa Kaskazini. Mambo ya Nyakati yanahusu hasa nasaba ya Daudi na ukoo wa Daudi . Kwa hivyo una historia ya Yuda tu. Kaskazini inatajwa tu wakati jambo fulani linapotokea kusini linalohusiana na kile kinachotokea kaskazini. Kwa hivyo Yehoshafati anapendezwa zaidi na Mwandishi wa Mambo ya Nyakati kuliko mwandishi wa Wafalme.

Kuhusiana na hilo, kwa mfano, Eliya anatajwa mara moja tu katika Mambo ya Nyakati, na Elisha hatajwi kabisa. Kwa hivyo unaona jinsi kuzingatia kaskazini kulivyokuwa si jambo la kuvutia kwa mwandishi wa Mambo ya Nyakati. Lakini ukilinganisha wafalme katika Mambo ya Nyakati wanaohesabiwa, Yehoshafati anajitokeza kama mfalme muhimu. Alikuwa mwaminifu kwa Bwana. Alikuwa na utawala mrefu. Alikuwa na umri wa miaka 35, na akatawala Yerusalemu miaka 25. Kwa hivyo alikuwa na utawala mrefu. Kimsingi alikuwa mtu mcha Mungu, lakini alifanya makosa makubwa ukiangalia maisha yake. Asa na Yehoshafati wote wawili wanadumisha uhusiano wa amani na Ufalme wa Kaskazini.

Mwana wa Yehoshafati Anaoa Binti wa Ahabu na Muungano Wake na Ahabu

Sidhani kama hilo lenyewe ni jambo lisilokubalika, lakini Yehoshafati anaenda mbali zaidi ya hapo na kufanya muungano wa karibu na kaskazini.

Mwana wa Yehoshafati Yehoram anamwoa Athalia, ambaye ni binti wa Ahabu na labda Yezebeli, ingawa mama yake hajatajwa waziwazi. Athalia labda ni binti wa Yezebeli na hakika ni binti wa Ahabu. Unasoma hilo katika 2 Wafalme 8:18; hii inazungumzia Yehoram Mfalme wa Yuda ambaye ni mwana wa Yehoshafati.

“Alienenda katika njia za wafalme wa Israeli kama walivyofanya nyumba ya Ahabu, kwa maana alimwoa binti Ahabu. Alitenda maovu machoni pa Bwana.”

Kwa hivyo, mwana wa Yehoshafati anamwoa Athalia. Matokeo ya mwisho ya hilo, kama isingekuwa kwa kuingilia kati kwa Mungu, yangukuwa ni kuangamizwa kwa nyumba ya Daudi. Hatimaye Athalia alijaribu kuifuta nyumba ya Daudi, na Yoashi pekee ndiye aliyehifadhiwa ili ukoo wa Daudi uendelee.

Katika 2 Mambo ya Nyakati Yehoshafati anakemewa na Yehu mwonaji kwa muungano wake na Ahabu. Ukiangalia 2 Mambo ya Nyakati 19:2, unasoma kwamba Yehu mwonaji, mwana wa Hanani, alitoka kwenda kumlaki (Yehoshafati) na kumwambia mfalme, “Je, unapaswa kuwasaidia waovu na kuwapenda wale wanaomchukia Bwana? Kwa sababu hii, ghadhabu ya Bwana iko juu yako.” Katika muktadha huo, lengo la kauli hiyo kwa Yehoshafati lilikuwa muungano wake na Ahabu. Muungano huo umeelezewa katika 1 Wafalme 22. Tayari tumeangalia sura hiyo kwa ufupi ambapo Yehoshafati anajiunga na Ahabu kwenda Ramoth- Gileadi kupigana na mfalme wa Shamu, au Shamu.

Yehoshafati na Ahabu huko Ramoth- Gileadi, Kifo cha Ahabu

Sasa katika sura hiyo, yaani 1 Wafalme 22, una mazungumzo ya kuvutia wakati Yehoshafati anasema anataka kusikia kutoka kwa Bwana kama wanapaswa kwenda kupigana dhidi ya Ramoth- Gileadi au la. Ahabu anataka kwenda, na Yehoshafati hana uhakika sana kwamba ni wazo zuri. Mstari wa 5: Yehoshafati akamwambia mfalme wa Israeli, “Kwanza tafuta shauri la Bwana.” Basi mfalme wa Israeli akawakusanya manabii, wapatao watu 400, akawauliza, “Je, niende kupigana dhidi ya Ramoth- Gileadi au niache?” Wakajibu, “Nendeni,” wakasema, “kwa maana Bwana atautia mkononi mwa mfalme.” Yehoshafati akauliza, “Je, hakuna tena nabii wa Bwana hapa ambaye tunaweza kumwuliza?” Na hapo ndipo Mikaya anapokuja, na Ahabu anasema, “Ninamchukia kwa sababu hatabiri kamwe jambo jema kunihusu, bali mabaya kila wakati. Yehoshafati anasema, “Mfalme hapaswi kusema hivyo.” Lakini wanamwita na kumuuliza wafanye nini, na katika mstari wa 15 alipofika, mfalme akamuuliza: “Mikaya, twende kupigana dhidi ya Ramoth- Gileadi, au niache?” ‘Shambulia na ushinde,’ akajibu, ‘kwa kuwa Bwana atautia mikononi mwa mfalme.’” Sasa, lazima alisema hivyo kwa kejeli iliyokuwa dhahiri na wazi kwa sababu jibu ni: “Mfalme akamwambia, ‘Ni mara ngapi nikuapishe usiniambie chochote ila ukweli kwa jina la Bwana?’”

Kisha anatoa ujumbe halisi, na ni wazi kabisa ujumbe halisi ni upi.

Anasema, “Niliwaona Israeli wote wametawanyika vilimani kama kondoo wasio na mchungaji; Bwana akasema, ‘Watu hawa hawana bwana. Warudi kila mtu nyumbani kwake kwa amani.’” Mfalme wa Israeli akamwambia Yehoshafati, “Sikukuambia ya kwamba hatabiri neno jema kunihusu mimi, ila baya tu?”

Mungu Anatuma Roho wa Uongo Vinywani mwa Manabii wa Ahabu.

Hatimaye, ni katika uhusiano huo ndipo unapofikia mstari ulioandika mjadala wako mdogo kuhusu roho ya uongo katika mstari wa 22: “Nitatoka na kuwa roho ya uongo vinywani mwa manabii wake wote. ‘Utafanikiwa kumshawishi,’ alisema Bwana. ‘Nenda ukafanye.’” Sijui kwamba tunapaswa kuchukua muda mwingi kuuzungumzia; Nadhani nyote mlifanya kazi nzuri sana juu yake. Nadhani hoja ni hii: manabii wa Ahabu walikuwa tayari wamejitolea kwa uongo, na inaonekana kwamba kinachotokea hapa ni kwamba wamejifanya wagumu, na tayari wamepangwa mapema katika njia yao mbaya. Ikiwa Mikaya anaona maono au la, ukirudi kwenye mstari wa 19, Mikaya alisema, “Kwa hiyo, sikieni neno la Bwana: Nilimwona Bwana ameketi kwenye kiti chake cha enzi na majeshi yote yamesimama kumzunguka.” Ni muktadha wa maono ambapo anaona roho hii ya uongo isiyo na jina ikitokea. Ikiwa maono hayo yanapaswa kuchukuliwa kwa mfano au halisi, watoa maoni hawakubaliani. Nadhani katika hali yoyote ile roho ya uongo iliyotumwa na Bwana ieleweke kama inayoashiria kwamba hata kile Shetani anachofanya hatimaye kiko chini ya ukuu wa amri za Mungu. Hiyo ina maana kwamba matendo maovu ya wanadamu na malaika hayajatengwa na amri za Mungu.

Andiko ambalo nahisi liko wazi kila wakati kuhusu hilo ni Matendo 2:23: “Mtu huyu alitolewa kwenu kwa kusudi la Mungu na ujuzi wake; nanyi, kwa msaada wa watu waovu, mkamwua kwa kumsulubisha msalabani.” Sasa hapa mna watu waovu wanaomsulubisha Kristo msalabani, na wanawajibika kwa matendo yao; na bado hilo linafanywa kwa kusudi la Mungu na ujuzi wake. Sasa, nadhani uko tayari kukabiliana na tatizo la jinsi ya kupatanisha enzi kuu ya Mungu na

wajibu wa mwanadamu, na hasa unapaswa kuwa mwangalifu unapozungumzia matendo maovu ya mwanadamu: kwamba hayamfanyi Mungu kuwa mwanzilishi wa dhambi. Nadhani hatimaye kuna siri hapo ambayo huwezi kuelezea kikamilifu. Maandiko yanaweka wazi kwamba vitu vyote viko chini ya udhibiti wa Mungu, ikiwa ni pamoja na matendo maovu ya wanadamu. Hata hivyo, mwanadamu anawajibika kwa matendo yake maovu, na hakika Mungu si mwanzilishi wa dhambi; lakini yeye ni mkuu. Kwa hivyo, sina uhakika kama unaweza kufanya mengi zaidi ya kuacha baadhi ya mambo hayo katika mvutano fulani, unaweza kusema. Kwa maana kwamba huwezi kuoanisha kikamilifu, au kuelezea haya yote, lakini Maandiko yako wazi kabisa kwamba Mungu ndiye mwenye enzi kuu; lakini mwanadamu ndiye anayewajibika.

Kufuatia hili Ezekieli 14:9 inasema, “Nabii akishawishika kutoa unabii, mimi Bwana nimemshawishi nabii huyo, nami nitanyosha mkono wangu juu yake, na kumwangamiza kutoka kati ya watu wangu Israeli.” Nadhani, tena, ni kitu kama hicho cha ugumu wa kimungu, kama vile moyo wa Farao ulivyokuwa mgumu. Alikuwa amejikita katika njia zake mbaya. Sehemu kubwa ya Warumi 1 inasema kwamba Mungu huwaacha watu washindwe na tamaa zao mbaya ambapo kuendelea kwao katika njia hiyo ni, kwa maana fulani, hukumu ya Mungu juu yao. Lakini kuingia katika kifungu hicho cha Ezekieli kungetuchukua nusu saa nyingine. Kwa hivyo nadhani ni bora tuache hapo.

2. Yehoram – 2 Wafalme 8 na 2 Nyakati 21

Sawa, hayo yalikuwa baadhi ya maoni kuhusu Yehoshafati. Tuendelee hadi kwa Yehoram mwanawe. 2 Wafalme 8:16-24 yanafanana katika 2 Mambo ya Nyakati 21:1-20. Katika 2 Wafalme 8:16 unasoma, “Katika mwaka wa 5^{wa} Yoram mwana wa Ahabu mfalme wa Israeli, Yehoshafati alipokuwa mfalme wa Yuda, Yehoram mwana wa Yehoshafati alianza kutawala kama mfalme wa Yuda. Alikuwa na umri wa miaka thelathini na miwili alipoanza kutawala, naye akatawala huko Yerusalemu miaka minane.” Kwa hivyo ana umri wa miaka

thelathini na miwili anapomrithi Yehoshafati, na anatawala kwa miaka minane. Mkwewe, kumbuka, alikuwa Athalia binti Ahabu. Na katika utawala wake matokeo ya mapatano ya Yehoshafati na Ahabu yanaanza kutambulika.

Yehoram u Awaua Ndugu Zake

Alipochukua kiti cha enzi, tunajifunza kutoka 2 Mambo ya Nyakati 21:2-4, Yehoram aliwaua ndugu zake. 2 Mambo ya Nyakati 21:2: “Ndugu zake Yehoram, wana wa Yehoshafati, walikuwa Azaria, Yehieli, Zekaria, Azaria, Mikaeli, na Shefatia. Hao wote walikuwa wana wa Yehoshafati mfalme wa Israeli. Baba yao alikuwa amewapa zawadi nyingi za fedha na dhahabu na vyombo vya thamani, pamoja na miji yenye ngome katika Yuda, lakini alimpa Yehoram ufalme kwa sababu alikuwa mwanawe mzaliwa wa kwanza. Yehoram alipojiimarisha katika ufalme wa baba yake, akawaua ndugu zake wote kwa upanga pamoja na baadhi ya wakuu wa Israeli.” Kwa hivyo anawaua ndugu zake.

Waedomu Waasi na Kifo Chake cha Aibu Wakati wa utawala wake, Waedomu na Libna waliasi. 2 Wafalme 8:20: “Katika siku za Yehoram, Edomu waliasi dhidi ya Yuda na kujiwekea mfalme wao wenyewe.” Chini katika mstari wa 22: “Libna waliasi wakati huo.” Hiyo inaonekana kuwa mahali karibu na mpaka wa Wafilisti. Tunasoma kwamba Yehoram alikufa kwa ugonjwa usiotibika uliotumwa na Bwana. Tunajifunza hilo kutoka 2 Mambo ya Nyakati 21:18. Inavutia; 2 Mambo ya Nyakati 21:18 inasema, “Bwana alimpiga Yehoram kwa ugonjwa usioponyeka baada ya muda. Mwishoni mwa mwaka wa pili, matumbo yake yakatoka kwa sababu ya ugonjwa wake, akafa kwa maumivu makali. Watu wake hawakumchoma moto kama walivyofanya kwa ajili ya baba zake.” Na kisha mstari wa 20 unatoa kauli hii: “Alifariki, bila majuto ya mtu yeyote, akazikwa katika Mji wa Daudi.” Sio mfalme maarufu; alifariki, kama Mambo ya Nyakati yanavyosema, “bila majuto ya mtu yeyote.” Hiyo ni 2 Mambo ya Nyakati 21:20.

III. Ufalme Uliogawanyika kutoka Yehu hadi Hoshea – Israeli

Sawa, nambari ya Kirumi III ni: “Ufalme Uliogawanyika kutoka Yehu hadi Hoshea.” Sasa, ili tu tujielekeze tena, hii ni sehemu kuu ya mgawanyiko. “1” ni:

“Ufalme wa Muungano chini ya Sulemani, 1 Wafalme 1-11,” na kisha unapata Ufalme Uliogawanyika mbele ya Yehu kama sehemu ya pili kuu ya mgawanyiko, unaweza kusema, katika kipindi cha ufalme wa historia ya Israeli. Mnamo 931 KK, baada ya Sulemani, ni sehemu kuu ya mgawanyiko. Kwa hivyo tunaenda kutoka mwanzo wa Ufalme Uliogawanyika hadi Yehu.

Tunaanza na Yehu na kuupeleka Ufalme Uliogawanyika mbele kwa Hoshea. Hoshea ndiye wa mwisho wa wafalme kaskazini na hilo linatuleta kwenye anguko la Ufalme wa Kaskazini. Kwa hivyo chini ya hili tuna nasaba mbili: Tuna nasaba ya Yehu na kisha mrithi wa wafalme hao wa mwisho baada ya 841 KK.

Kwa hivyo kwanza nasaba ya Yehu: si mengi zaidi ya mapinduzi yale ya 841. Hilo linakupa aina ya sehemu ya kugawanya ambayo ni sawa kwa kaskazini na kusini kwa sababu Yehu aliwaua mfalme wa kaskazini na mfalme wa kusini mwaka 841. Kwa hivyo unaanza upya katika falme zote mbili baadaye.

A. Nasaba ya Yehu

Sawa “A” ni “Nasaba ya Yehu.” Nasaba ya Yehu ni nasaba ya nne ya Ufalme wa Kaskazini. Kumbuka, Kusini umekuwa na nasaba moja katika kipindi chote, lakini kaskazini kwanza ulikuwa na Yeroboamu I, kisha ulikuwa na Baasha , kisha Omri , na sasa Yehu kuhusu wafalme walioanzisha nasaba zilizokuwa na warithi. Yeroboamu I, Baasha , Omri , na Yehu. Huu ni wa nne, na nasaba ya Yehu ndiyo ndefu zaidi. Inadumu kwa takriban miaka 80.

Yehu alipochukua Ufalme wa Kaskazini, Ufalme wa Kaskazini ulikuwa dhaifu sana, lakini kwa mfalme wa nne katika ukoo wake, ambaye ni Yeroboamu wa Pili, Ufalme wa Kaskazini ni taifa lenye ustawi na nguvu. Kwa hivyo chini ya nasaba ya Yehu, mambo katika Ufalme wa Kaskazini yanaendelea kwa njia chanya sana kuhusu nguvu na ustawi. Hata hivyo, si kuhusu mambo ya kiroho.

1. Mapinduzi ya Yehu – 2 Wafalme 9-10 na 2 Mambo ya Nyakati 22:7-12 a. Yehu Aliyetiwa Mafuta – 1 Wafalme 9:1-13

Sawa “1” ni: “Mapinduzi ya Yehu, 2 Wafalme 9 na 10, 2 Mambo ya Nyakati 22:7-12.” Tayari tumeangalia “a” “Yehu Aliyetiwa Mafuta Mfalme, 2 Wafalme 9:1-13.” Hapo ndipo Elisha anapomtuma mmoja wa wana wa manabii kwa Yehu na kumwambia kwamba Bwana amemchagua kuwa mfalme.

b. Yehu Awaua Yoramu na Ahazia – 2 Wafalme 9:14-29

“b” ni: “Yehu Awaua Yoramu na Ahazia, 2 Wafalme 9:14-29.” Tayari tumegusia hilo. Hilo linatokea baada ya vita na Hazaeli huko Ramoth- Gileadi ambapo Yoramu alijeruhiwa. Kuna utabiri kadhaa uliotimizwa katika sura hii. Ukiangalia 2 Wafalme 9, mstari wa 26, unasoma: “Jana niliona damu ya Nabothi na damu ya wanawe, asema Bwana, nami hakika nitakulipa kwa ajili yake katika shamba hili, asema Bwana. Basi sasa, mchukue na umtupe katika shamba hilo, sawasawa na neno la Bwana.”

Unabii na Utimilifu Inaonekana kile ulicho nacho ni unabii uliotimizwa kimakusudi. Unakamilisha utimilifu wa unabii dhidi ya Ahabu. Unarudi kwenye 1 Wafalme 21:19 ambapo Eliya anasema, “Bwana asema hivi: ‘Je, hukumua mtu na kunyakua mali yake? Kisha mwambie, ‘Bwana asema hivi: Mahali ambapo mbwa waliiramba damu ya Nabothi, mbwa watairamba damu yako—naam, yako.’” Lakini Ahabu alitubu na Bwana akasema kwamba mwanawe angeteseka. 1 Wafalme 21:29: “Je, umeona jinsi Ahabu alivyojinyenyekeza mbele zangu? Kwa sababu amejinyenyekeza, sitaleta maafa haya katika siku zake, lakini nitayaleta juu ya nyumba yake katika siku za mwanawe.” Hapa katika 2 Wafalme 9:26 unapata utimilifu wa mwisho wa hilo wakati Yoramu , mwana wa Ahabu, anapotupwa kwenye shamba.

Katika 2 Wafalme 9:30-37 una utimilifu wa utabiri kuhusu ule wa Yezebeli, na huo unarudi kwenye 1 Wafalme 21:23 ambapo Eliya anasema, “Na

pia kuhusu Yezebeli, Bwana asema: ‘Mbwa watamla Yezebeli karibu na ukuta wa Yezreeli.’” Na kisha unaona hapa katika 2 Wafalme 9 Yehu alienda Yezreeli, na Yezebeli yuko pale, na anaamuru atupwe kutoka dirishani, naye anauawa. Na mstari wa 36 unasema, “Hili ndilo neno la Bwana alilolinena kupitia mtumishi wake Eliya Mtishbi : Katika shamba la Yezreeli mbwa watamla nyama ya Yezebeli.”

Na kama tulivyoona hapo awali, mapinduzi ya Yehu yaliathiri Yuda pia; haikuwa Ufalme wa Kaskazini pekee. Yehu alimuua Ahazia mfalme wa Yuda. 2 Wafalme 9:27: “Ahazia mfalme wa Yuda alipoona yaliyotokea, alikimbia njiani kuelekea Beth Hagani . Yehu alimfuata, akipiga kelele, “Muueni naye!” Wakamjeruhi kwenye gari lake la kukokotwa alipokuwa akipanda kwenda Guri karibu na Ibleamu , lakini akakimbilia Megido na kufa huko.”

Kwa hivyo Yoram na Ahazia wote wawili wanauawa, na kisha Yehu anajaribu kufuta ibada ya Baali, ingawa katika sehemu ya kwanza ya sura ya 10 unawaua wengine wa familia ya Ahabu, wakiwemo baadhi ya jamaa za Ahazia kutoka kusini. Tazama 2 Wafalme 10, mstari wa 13: “Alikutana na baadhi ya jamaa za Ahazia mfalme wa Yuda, akawauliza, ‘Ninyi ni nani?’ Wakasema, ‘Sisi ni jamaa za Ahazia, nasi tumeshuka kuwasalimu jamaa za mfalme na mama yake malkia.’ ‘Wakamateni wakiwa hai!’ Akaamuru. Wakawakamata wakiwa hai na kuwaua karibu na kisima cha Beth-Ekedi—watu arobaini na wawili. Hakuacha mtu ye yote aliyesalia.” Kwa hivyo, si tu kwamba anaangamiza familia ya Ahabu, bali pia anaua baadhi ya jamaa za ukoo wa Ahazia.

Kisha anageukia ibada ya Baali, na kwa kujifanya anaheshimu Baali, anawakusanya wafuasi hawa wote wa Baali; na akishawapata wote, anawageukia na kuwaua. Hiyo ndiyo sehemu ya mwisho ya sura ya 10. Matokeo yake ni kwamba ibada ya Baali inaharibiwa na Yehu huko Israeli. Unasoma hilo katika 2 Wafalme 10:28: “Kwa hiyo Yehu aliangamiza ibada ya Baali huko Israeli. Hata hivyo, hakuacha dhambi za Yeroboamu mwana wa Nebati .” Lakini kumbuka, Athalia bado yuko kusini, na ushawishi wa Ahabu kupitia Athalia wa ibada ya

uongo bado upo.

Obelisk Nyeusi ya Ashuru - Yehu akiinama

Katika kumbukumbu za Waashuru pia, tulitaja kwamba hapo awali, kuna maandishi ya kile kinachojulikana kama "Obelisk Nyeusi." ambapo Shalmaneser III anasimulia kuhusu kuchukua ushuru kutoka kwa Yehu. Hapo ndipo, nilitaja hili hapo awali, Yehu alitwa kwa njia isiyo ya moja kwa moja "Mwana wa Omri ." Hakuwa mwana wa Omri haswa ; alianza mapinduzi , na akaanzisha nasaba mpya; lakini Omri alijulikana sana miongoni mwa watu wa Ashuru kiasi kwamba kwa kuwa Yehu ndiye mfalme wa Ufalme wa Kaskazini, anaitwa "Mwana wa Omri ." Lakini Obelisk Nyeusi ilipatikana mnamo 1846. Ina urefu wa futi sita na nusu. Inasimulia mafanikio ya kijeshi ya Shalmaneser III. Ina picha za malipo ya ushuru kutoka maeneo matano tofauti kwenye mnara huu, na moja ya picha hizo tano - nadhani tulipitisha hii hapo awali - ilikuwa ya Yehu akiinama mbele ya Shalmaneser ili kumtolea heshima yake.

C. Yezebeli Anauawa D. Familia ya Ahabu Inauawa Kwa hivyo Yehu anawaua Yoram na Ahazia, na "C" ni: "Yezebeli anauawa." "D" ni "Familia ya Ahabu Inauawa." Nimekuwa nikijadili haya yote na sikutaja "C" na "D." Kwa hivyo mapinduzi ya Yehu yalifanikiwa. Nadhani tungesema alifanya jambo jema katika kuiharibu nyumba ya Ahabu, lakini inaonekana kwamba wakati fulani alizidi kile alichogizwa kufanya. Alipewa jukumu la kuiharibu nyumba ya Ahabu, 2 Wafalme 9:6 na 7, lakini nadhani alipowaua jamaa arobaini na wawili wa Ahazia waliokuwa wakitembelea Samaria, hakika haikuwa na sababu. Unapoangalia Hosea 1:4, una marejeleo yanayoonyesha hukumu juu ya Yehu licha ya mambo fulani mema aliyofanya. Kulikuwa na mchanganyiko. Hosea 1:4 inasema: "Kisha Bwana akamwambia Hosea, Mwrite Yezreeli kwa sababu hivi karibuni nitawaadhibu nyumba ya Yehu kwa mauaji huko Yezreeli, nami nitakomesha ufalme wa Israeli." Kwa hivyo ingawa alipewa jukumu la kuiangamiza nyumba ya

Ahabu, alizidi hilo, na kwa ajili hiyo Bwana anasema hukumu itakuja juu ya nyumba ya Yehu.

2. Warithi wa Yehu a. Yehoahazi – 2 Wafalme 13:1-9

Sawa “2” ni: “Warithi wa Yehu,” na nina wanne walioorodheshwa hapo: Yehoahazi , Yehoashi, Yeroboamu wa Pili, na Zekaria. Sitasema mengi kuhusu wafalme hawa. Yehoahazi yuko katika 2 Wafalme 13:1-9. Katika mistari tisa hapo tunaambiwa alitawala kwa miaka 17. Alifanya uovu; alifuata dhambi ya Nebati mwana wa Yeroboamu . Wakati wa utawala wake, Israeli ilitishiwa na Shamu chini ya Hazaeli na Ben- hadadi . Kwa hivyo wakati wa Yehoahazi , Shamu ni tishio. Hakuna mengi yaliyosimuliwa kuhusu Yehoahazi .

b. Yoashi au Yoashi – 2 Wafalme 13:10-14:16

"b" ni Yoashi , au Yoashi; aina zote mbili za jina hilo zimetumika. 2 Wafalme 13:10 hadi 14:16 ni sambamba na 2 Mambo ya Nyakati 25:17-24. Labda jambo muhimu zaidi wakati wa utawala wake ni kwamba Elisha alikufa. 2 Wafalme 13:20, tuliangalia mstari huo hapo awali "Elisha alikufa akazikwa." Lakini ni katika sura hiyo hiyo ambapo Yoashi anasema kuhusu Elisha, "Baba yangu, baba yangu"; hiyo ni katika mstari wa 14, "Magari ya vita na wapanda farasi wa Israeli." Lakini Elisha alikufa, unaona, katika mstari wa 20 wakati wa Yoashi . Kabla ya kifo chake, alikuwa ametabiri kwamba Yoashi angefanikiwa kwa kiasi fulani dhidi ya Washami. Unaona, Washami walikuwa wametishia wakati wa Yehoahazi , baba yake, na Elisha anasema Yoashi angefanikiwa kwa kiasi fulani dhidi yao.

Hiyo ilikuwa baada ya kupiga chini mara tatu tu badala ya mara tano au sita, ambayo inaonekana wakati huo ilikuwa ishara ya mafanikio ya wastani badala ya mafanikio kamili. Hakuonekana kuwa na shauku ya kutosha, na kwa hivyo unasoma katika mstari wa 18 "Piga chini," Elisha anamwambia, lakini akapiga mara tatu na kusimama. Mtu wa Mungu alikasirika naye na kusema,

"Ungepaswa kupiga chini mara tano au sita; ndipo ungewashinda Aramu na kuwaangamiza kabisa. Lakini sasa utawashinda mara tatu tu." Kwa hivyo atakuwa na mafanikio ya wastani badala ya mafanikio kamili.

Yoashi wa Israeli Amshinda Amazia wa Yuda

Jambo lingine muhimu wakati wa utawala wake ni kumshinda Amazia wa Yuda. Amazia wa Yuda alikuwa amempa Yoashi changamoto ya kupigana, jambo ambalo lilikuwa la kipumbavu kufanya kwa sababu Ufalme wa Kaskazini una nguvu kuliko Ufalme wa Kusini. Lakini Amazia alijivunia ushindi dhidi ya Waedomu na akafikiri, hii iko katika 2 Wafalme 14, na akafikiri kwa sababu ya ushindi huo angeweza kwenda kupigana na Ufalme wa Kaskazini kwa mafanikio. Yoashi alimwonya kuhusu hilo, lakini Amazia kwa upumbavu aliendelea. Kwa hivyo unasoma katika mstari wa 12 wa 2 Wafalme 14, "Yuda walishindwa na Israeli, na kila mtu akakimbilia nyumbani kwake. Yehoashi mfalme wa Israeli akamkamata Amazia mfalme wa Yuda, mwana wa Yoashi, na akaubomoa ukuta wa Yerusalemu, sehemu yenye urefu wa futi 600. Alichukua dhahabu yote na fedha na vyombo vyote vilivyopatikana katika hekalu la Bwana na katika hazina za jumba la kifalme. Alichukua mateka na kurudi Samaria." Kwa hivyo hiyo ni moja ya mambo ya chini ambayo unaweza kusema katika uhusiano kati ya kaskazini na kusini. Lakini Yoashi anafanikiwa kurudisha nyuma shambulio hili la Amazia wa Yuda na hata kuchukua nyara kutoka Yerusalemu.

C. Yeroboamu II Mafanikio na Wakati wa Yona – 14:23-29

Hilo linatuleta kwenye "C" "Yeroboamu II." Tena, hatujaambiwa mengi kuhusu Yeroboamu II. Angalia 2 Wafalme 14:23-29 mistari saba. Hata hivyo, ukiangalia mstari wa 23, unasoma: "Katika mwaka wa kumi na tano wa Amazia mwana wa Yoashi mfalme wa Yuda, Yeroboamu mwana wa Yoashi mfalme wa Israeli alianza kutawala huko Samaria, akatawala miaka arobaini na mmoja." Huo ulikuwa utawala mrefu, miaka 41. Uliambiwa kuhusu hilo katika mistari sita au

saba. Kama vile Omri ambaye alikuwa mfalme muhimu sana wa kaskazini lakini ambaye maandiko hayatuelezi mengi kumhusu, Yeroboamu alifanikiwa sana. Unaona kile kinachosema kwamba alipanua nguvu za Israeli kieneo hadi mipaka yake ya awali. Angalia mstari wa 25; alifanya maovu machoni pa Bwana, lakini mstari wa 25 unasema, “Yeye ndiye aliyerudisha mipaka ya Israeli kutoka Lebo-Hamathi hadi Bahari ya Araba, sawasawa na neno la Bwana, Mungu wa Israeli, alilolinena kupitia mtumishi wake Yona mwana wa Amitai , nabii kutoka Gath-Heferi.” Sasa Lebo Hamathi iko juu sana ya Damasko upande wa kaskazini na Bahari ya Araba ni Bahari ya Chumvi. Kwa hivyo alipanua mipaka ya Ufalme wa Kaskazini kuelekea kaskazini na kusini hadi Bahari ya Chumvi, karibu sambamba na Yerusalemu. Hilo lilifanyika kulingana na unabii wa Yona mwana wa Amitai , ambao ni Yona wa kitabu cha Yona. Ulisoma Yona 1:1 na inasema "Yona mwana wa Amitai ."

Kuhusu Yona kama Kihistoria - 2 Wafalme 14:25 Sasa nadhani ni muhimu kwamba una marejeleo haya katika masimulizi ya kihistoria katika kitabu cha Wafalme kwa nabii Yona kama mtu wa kihistoria. Kuna tabia kubwa, hata miongoni mwa wasomi fulani wa Kiinjili, kuchukua kitabu cha Yona kama hadithi ya kubuni badala ya historia. Na nadhani moja ya pingamizi kali la kufanya hivyo ni ukweli kwamba 2 Wafalme 14:25 inaweka wazi kwamba kulikuwa na mtu aliyeitwa Yona, mwana wa Amitai , aliyeishi wakati wa Yeroboamu wa Pili, na ambaye alitabiri, na unabii wake ukatimia. Kwa hivyo yeye si mtu wa kufikirika tu, au aina fulani ya hadithi ya kubuni, iliyosimuliwa ili kutoa hoja ya kitheolojia, au chochote kile. Alikuwa mtu wa kihistoria.

Yeroboamu wa Pili katika Amosi, Hosea na Yona Lakini Yeroboamu wa Pili akawa mfalme bora wa Ufalme wa Kaskazini. Sisemi hivyo kwa mtazamo wa kiroho, bali kwa mtazamo wa kiuchumi na kisiasa. Alipanua mipaka, na Israeli ikafanikiwa. Wakati wa utawala wake, Amosi, Hosea, na Yona walikuwa manabii.

Sio Yona tu, bali pia Amosi na Hosea. Tunajifunza mengi zaidi kuhusu kile kilichokuwa kikiendelea katika Ufalme wa Kaskazini kutokana na kusoma vitabu vya Amosi na Hosea kuliko tunavyojifunza kutokana na simulizi hili katika Wafalme; kwa sababu ni fupi sana katika Wafalme. Lakini unaposoma Amosi na Hosea, unaona yote hayakuwa sawa. Huenda kulikuwa na ustawi, lakini ustawi huo ulikuwa kwa gharama ya maskini. Kulikuwa na ukosefu mwingi wa uaminifu, ukandamizaji, dhuluma ya kijamii, na uasi wa kidini. Namaanisha, hiyo ndiyo picha unayopata katika Amosi na Hosea.

D. Zekaria – 2 Wafalme 5:8-12 (753-752 KK)

Sawa, “D” ni: “Zekaria, 2 Wafalme 5:8-12.” Alikuwa na utawala mfupi sana. Unaona kwamba katika mstari wa 8: “Katika mwaka wa thelathini na nane wa Azaria mfalme wa Yuda, Zekaria mwana wa Yeroboamu akawa mfalme wa Israeli huko Samaria, akatawala miezi sita”—miezi sita tu. “Akafanya yaliyo mabaya machoni pa Bwana kama baba zake walivyofanya. Shalumu mwana wa Yabeshi akafanya fitina dhidi ya Zekaria. Akampiga mbele ya watu, akamwua na kumrithi kama mfalme. Matukio mengine ya utawala wa Zekaria yameandikwa katika kitabu cha kumbukumbu za wafalme wa Israeli. Kwa hiyo neno la Bwana lililosemwa na Yehu likatimizwa.” Hapa kuna utimizo mwingine wa unabii. “Wazao wako watakaa katika kiti cha enzi cha Israeli hadi kizazi cha nne.” Kwa hivyo una Yehu, Yehoahazi , Yoashi , Yeroboamu na Zekaria—vizazi vinne tu.

Siku za Mwisho za Utulivu wa Ufalme wa Kaskazini Inashangaza kwamba kwa kuanguka kwa nasaba ya Yehu, Ufalme wa Kaskazini unaingia katika kipindi cha kutokuwa na utulivu wa kisiasa. Una wafalme wengine watano katika Ufalme wa Kaskazini, na wote isipokuwa mmoja wao waliuawa kuanzia sasa - isipokuwa mmoja ni Menahemu. Na jambo lingine ni kwamba kutokana na nguvu na utajiri

wa utawala wa Yeroboamu wa Pili, unasonga haraka sana katika Ufalme wa Kaskazini hadi kuanguka na kuanguka mikononi mwa Waashuri.

Zekaria angekuwa 753-752 KK Mwisho wa utawala wa Yeroboamu wa Pili ulikuwa 753 KK Ufalme wa Kaskazini umetoweka kufikia 722 KK Unaona, unazungumzia miaka 30 na Ufalme wa Kaskazini unatoka kileleni mwa ustawi na nguvu zake hadi utumwani. Kwa hivyo Zekaria anatawala miezi sita, Shalumu mwezi mmoja, na Menahemu miaka kumi, Pekahia miaka miwili, Peka miaka ishirini, Hoshea miaka tisa, lakini katika miaka thelathini Ufalme wa Kaskazini umetoweka na kuharibiwa na mauaji mfululizo.

B. Yuda Wakati wa Karne baada ya 841

Sawa, nadhani labda ni bora tuache hapa. “B” ni: “Yuda Wakati wa Karne baada ya 841.” Tutaanza na Yuda katika karne baada ya 841 na kisha tuendeleo wiki ijayo hadi siku za mwisho za Ufalme wa Kaskazini na karne ya mwisho ya Yuda na kuona ni kiasi gani tunaweza kufika. Nadhani tunaweza kuendelea vizuri wiki ijayo. Sina uhakika kama tunaweza kufanya yote, lakini nadhani tunaweza kufanya mengi zaidi.

Imechapishwa na Lauren Emanuele
 Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt
 Hariri ya mwisho na Dkt. Perry Phillips
 Imesimuliwa tena na Dkt. Perry Phillips